

Handwritten notes: "ניס" (Niss), "105-01", and "N" in green.

ש מ ו ר

בון, טז' בתשרי תש"ן
15 באוקטובר 1989
1103 - גרמ 102.1

א ל: מזא"ר 2
אירופה 1

מאת: השגרירות, בון

הנדון: רפ"ג - רד"ג והתפתחויות במזרח אירופה

הארועים וההתפתחויות ברד"ג ובמזרח אירופה בשבועות האחרונים והשתקפותם ברפ"ג, מהווים את הנושא העיקרי וכמעט הבלעדי בדיון הציבורי כאן. אין הם נוגעים ישירות לישראל, אך דומני שהשלכותיהם על כל הקורה והעתיד לקרות באירופה ובעולם, חייבות לעניין גם אותנו.

ההתפתחויות האחרונות כוללות את:

עליית מספר הבורחים בלתי-לגאלית מרד"ג לרפ"ג - דרך הונגריה-אוסטריה ובאמצעות השגרירויות הרפגיו"ת בפראג ובורשא - לחמישים אלף לפחות.

התרבות ההפגנות הספונטניות של הציבור ברד"ג נגד עקשות המשטר בטיפולו במשבר ואי נכונותו לפתוח בדיון ציבורי על רפורמות. לפני ימים מספר הפגינו כשבעים אלף איש בעיר לייפציג - הפגנה ללא תקדים מאז נסיון ההתקוממות של 1953.

הארועים שנלוו לחגיגות ארבעים השנים לקיום רד"ג. אורח הכבוד גורבאצ'וב הפגין, אמנם, תמיכה בשליטים בנאומו החגיגי ובטחון בהמשך קיומה של החברה הסוציאליסטית שם, אך מיד בצאתו פנה לעתונאים ואמר, ש"סכנות אורבות רק לאלה שאינם מגיבים על החיים". על דברים אלה הוסיף בחזרתו למוסקבה בביקורת נוקבת יותר, שלא נפלה, ככל הנראה, על אזניים אטומות לחלוטין, שכן

החל מיום ד', 11.10.89, החלו להשמע מברלין המזרחית טונים חדשים, המעידים, ככל הנראה, על מאבק פנימי בפוליטבירו המקומי ועל נכונות חלק מהמנהיגים לפתוח בדיאלוג כלשהו על הבעיות הניצבות בפני החברה שם.

ודאי מוקדם עדיין לנסות ולהסיק מסקנות כלשהן, אך נראה לי שיש לשקול את ההערכות ארוכות הטווח הבאות:

ברד"ג צפויים שינויים מרחיקי לכת. יש אמנם הטוענים, שהצהרות הימים האחרונים אינן אלא תרגיל ביחסי ציבור, שנועד לשכך את הביקורת הפנימית והחיצונית ושלמעשה אין כל כוונה ונכונות להביא לשינוי כלשהו במשטר ובאורח החיים הנהוג ברפ"ג. הדברים נכונים ודאי

2/...

באשר למנהיג אריך הונקר; האיש זקן מכדי לענות את דרכו, אין ספק שהוא מאמין אדוק בתורה הקומוניסטית המנחה אותו ומנערותו ושלגביו כל סטייה מהקו הנוכחי תוביל בהכרח לאבדן יחודה של רד"ג לעומת רפ"ג וממילא להפסקת קיומה של "המדינה הסוציאליסטית הראשונה על אדמה גרמנית". לצידו של הונקר עומדת בענין זה שורה של בני גילו ואמונתו, שהפרגמטיזם החדש מבית מדרשו של גורבאצ'וב אינו מצליח לחדור לתודעתם וקשה לצפות מהם לנטישת השקפת עולם מושרשת. לא כך דור הביניים של ההנהגה. אלה אנשים בני חמישים עד שבעים, שיש להם בהחלט מה להפסיד במקרה של אבדן השלטון. אישים אלה מדברים, בחלקם, כבר מזה זמן מה על "דיון מחודש בסדר הסוציאליסטי בגרמניה" ואף שאין ספק שאינם מתכוונים להתחדשות של ממש, שתביא בהכרח לשמיטת השלטון וההטבות הכרוכות בו מדיהם, הרי הם ערים לצורך לפעול - ולו רק על פני השטח - לשיכוח זעם האוכלוסיה ולשיפור כלשהו ברמת החיים שלה וביכולתה להנות מן החרות, בה היא צופה מידי ערב בשידורי הטלוויזיה המערב-גרמנית. טבעם של השינויים האפשריים אינו ברור, אך בשלב ראשון תתאפשר, כך נראה, פתיחת דיאלוג בין המשטר לבין קבוצות ביקורתיות בתוך הממסד עצמו. דיאלוג שכזה עשוי בהחלט להתפתח, שלא מרצון המתדיינים, לחילוקי דעות עמוקים, שבסופם דיכוי נוסח סין או רפורמות מרחיקות לכת וליברליזציה.

ליברליזציה - וזו האופציה הנראית סבירה בטווח הבינוני - תוביל בהכרח לטשטוש ההבדל בין רד"ג לרפ"ג וממילא לביטול בצורך בקיומה של מדינה גרמנית שניה. זו היא תקוותם של המערב-גרמנים וזה הבסיס לדיבורים הגלויים והנרחבים לאחרונה על "פתרון השאלה הגרמנית".

פתרון שכזה, שמשמעותו איחוד גרמניה, מעורר חששות ניכרים בקרב שכנותיה של רפ"ג ממערב וממזרח ויגרום בלי ספק לויכוח פנים-אירופי קשה ומר - בעיקר משום אי-יכולתם של הגרמנים להבין, שאין איש מבלעדיהם הרוצה בגרמניה מאוחדת ושרבים באירופה רואים כבר עתה בדאגה רבה את הצטברות העוצמה הכלכלית, הצבאית ואף הפוליטית ברפ"ג.

למצב דברים "פנים-גרמני" זה מתווספות ההתפתחויות במזרח אירופה, שאינן נוגעות ישירות לאומה הגרמנית. ההתפתחויות בפולין, שם הוקמה לראשונה ממשלה שאינה קומוניסטית, השואפת לקשר מיחד עם רפ"ג ומצפה ממנה לסיוע כלכלי בקנה מידה אדיר (ויחד עם זה חוששת מאד מהקולות המתגברים ברפ"ג בזכות רביזיה של גבול האוּדֶר-נייסה); ההתפתחויות בהונגריה, בה הכריזה למעשה המפלגה הקומוניסטית על ביטולה והפכה למפלגה סוציאל-דמוקרטית על פי הדגם המערבי (ויש אומרים על פי הדרג המערב-גרמני דווקא) ומגלה ענין רב בקשר כלכלי ומדיני הדוק עם רפ"ג ואפילו ניצני ההפשרה בצ'כוסלובקיה, הקשורה בקשר תרבותי מסורתי עם גרמניה - כל אלה תורמים תרומה ניכרת להרגשה חדשה של בטחון עצמי, גאווה לאומית ו"חזרנו להיות מישהם" של הגרמנים, השרויים ממילא באופוריה כללית על

רקע בריחת האלפים מרד"ג לרפ"ג.

כל ההרגשות הללו, אם גם לא באותה מידה של ביטוי חופשי ובוטה, הן גם נחלת הגרמנים שממזרח - כך לפחות אפשר להסיק מאמצעי התקשורת.

לתמונה זו מצטרפים כמוכן גם מספר צלילים צורמים. כך למשל התבטאו לא מעט מערב-גרמנים בחשש מפני הצפת המדינה בתושבים חדשים ובעיקר במבקשי עבודה. ברד"ג הביעו רבים מהנשאים חששות שהבריחה וההפגנות שבאו בעקבותיה תבאנה להקשחה של יחס המשטר לציבור ולהגבלת חופש התנועה המועט, ממנו .. נהנו עד עתה (הדבר קרה כבר בימים האחרונים). הקאנצלר קוהל, הידוע בנטייתו לתקלות, הבטיח כבר פעמיים לרד"ג סיוע כלכלי מסיבי בתנאי שתשנה את דרכיה - והדברים נתקבלו, כמוכן, כעלבון וכהתנשאות.

המסכת כולה כפי שהועלתה בסקירה זו היא המרכז והעיקר של כל הפעילות הציבורית ברפ"ג (ודאי גם ברד"ג) כיום. אמצעי התקשורת עוסקים בה ללא הרף ובהיקף חסר תקדים ולא יפלא, על כן, שנושאי המז"ת זוכים לאיזכור שולי ומינימאלי כבר זמן רב.

בברכה,

גד כהן

העתק: מר י. ענוג, המשנה למנכ"ל

מר י. גוברין, סמנכ"ל מזא"ר

הממ"ד/בני"ל 1

הממ"ד/איסוף

